

Cursuri universitare

Conf. univ. dr. ILIE URS

DREPT CIVIL. SUCCESIUNI

CURS UNIVERSITAR

Conf. univ. dr. ILIE URS

DREPT CIVIL. SUCCESIUNI

CURS UNIVERSITAR

Ediția a II-a, revăzută și adăugită

Universul Juridic

București

- 2025 -

Capitolul I

CONSIDERAȚII GENERALE PRIVIND MOȘTENIREA

Secțiunea I

Noțiune. Felurile moștenirii. Caractere juridice

§ 1. Noțiune

În conformitate cu dispozițiile art. 953 C. civ., moștenirea este transmiterea patrimoniului unei persoane fizice decedate către una sau mai multe persoane în ființă.

Frecvent, în locul noțiunii de „moștenire” se utilizează cuvântul „succesiune”, care, în materia dreptului de moștenire, are același înțeles¹.

De asemenea, același termen, „moștenire” sau „succesiune”, este întrebuințat pentru a desemna însuși patrimoniul persoanei fizice decedate, care se transmite *mortis causa* moștenitorilor săi, adică *masa succesorală* lăsată de defunct. De exemplu, cu acest înțeles se vorbește despre „moștenirea lăsată de defunct” sau „moștenirea vacantă” ori „moștenirea dobândită de moștenitori”².

Persoana decedată, despre a cărei moștenire este vorba, se numește *defunct* sau *de cuius* (abreviere din formula dreptului roman *is de cuius successione agitur* = cel despre a cărui moștenire este vorba). Se mai utilizează și termenul de „*autor*” (autorul comun al moștenitorilor), iar în cazul moștenirii testamentare, de „*testator*”.

Persoanele care dobândesc patrimoniul *defunctului* se numesc „*moștenitori*” sau „*successori*”, iar în cazul moștenirii testamentare „*moștenitori testamentari*” sau „*legatari*”.

¹ A se vedea Fr. Deak, *Tratat de drept succesoral*, ed. a II-a actualizată și completată, Ed. Universul Juridic, București, 2002, p. 5.

² Însă, în dreptul civil noțiunea „succesiune” este întrebuințată și într-un sens mai larg, incluzând orice transmisiune de drepturi, *între vii sau pentru cauză de moarte*, transmisiune care poate fi universală, cu titlu universal sau cu titlu particular. De exemplu, cumpărătorul este succesorul cu titlu particular al vânzătorului (pentru amănunte, a se vedea Fr. Deak, *op. cit.*, p. 6).

§ 2. Felurile moștenirii

Potrivit art. 955 alin. (1) C. civ., „*patrimoniul defunctului se transmite prin moștenire legală, în măsura în care cel care lasă moștenirea nu a dispus altfel prin testament*”. Prin urmare, ca și în sistemul vechiului Cod civil român de la 1864, moștenirea este de două feluri: *legală și testamentară*¹.

a) Moștenirea este legală atunci când patrimoniul defunctului se transmite în temeiul regulilor prevăzute de lege, respectiv către persoanele, în ordinea și în cotele stabilite de lege. Ea are loc atunci când persoana care lasă moștenirea, în timpul vieții sale, nu a dispus de patrimoniul său prin testament sau, deși a dispus, testamentul nu produce efecte, în totalitate sau în parte. De asemenea, moștenirea este legală și atunci când defunctul a lăsat testament, însă acesta nu cuprinde dispoziții referitoare la transmiterea patrimoniului său, ci numai alte dispoziții (de exemplu, referitoare la funeralii, numirea unui executor testamentar etc.).

În literatura de specialitate, în locul noțiunii de moștenire legală, se mai folosește uneori noțiunea din dreptul roman „*moștenire ab intestat*”, adică fără testament (persoană decedată fără a face testament)².

¹ În acest sens, a se vedea și: Fr. Deak, R. Popescu, *Tratat de drept succesoral, Vol. I, Moștenirea legală*, ed. a III-a actualizată și completată, Ed. Universul Juridic, București, 2013, p. 22; C. Macovei, M.C. Dobrilă, *Noul Cod civil. Comentariu pe articole, art. 1-2664*, coord. Fl. Baias, E. Chelaru, R. Constantinovici, I. Macovei, Ed. C.H. Beck, București, 2012, p. 1003.

În literatura de specialitate recentă, printre felurile moștenirii s-a menționat și „*moștenirea contractuală*”, ipoteză în care este vorba despre desemnarea unei persoane, ca moștenitor al defunctului, printr-un contract (act juridic între vii). De exemplu, potrivit art. 333 alin. (1) C. civ., prin convenție matrimonială se poate stipula ca soțul supraviețuitor să preia fără plată, înainte de partajul moștenirii, unul sau mai multe dintre bunurile comune, deținute în devălmășie sau în coproprietate. Clauza de preciput poate fi stipulată în beneficiul fiecăruia dintre soți sau numai în favoarea unuia dintre ei. Conform art. 333 alin. (2) C. civ., clauza de preciput nu este supusă raportului donațiilor, ci numai reducțiunii în condițiile art. 1.096 alin. (1) și (2). Ca urmare, s-a arătat că, în esență, clauza de preciput este o instituire contractuală făcută prin convenția matrimonială, conferind soțului supraviețuitor o liberalitate *mortis causa*, care nu este supusă raportului, ci doar reducțiunii. Așadar, susține autorul, în pofida prevederilor art. 955 C. civ., moștenirea în dreptul nostru poate fi și contractuală. A se vedea, pentru mai multe amănunte, D. Chirică, *Tratat de drept civil. Succesiunile și liberalitățile*, Ed. C.H. Beck, București, 2014, p. 5.

² A se vedea Fr. Deak, *op. cit.*, p. 10. În literatura de specialitate franceză se utilizează cu precădere noțiunea de „*successione ab intestat*” (a se vedea H. et L. Mazeaud, J. Mazeaud, *Leçons de droit civil*, vol. IV, Paris, 1963, p. 535, nr. 663, *apud* Fr. Deak, *op. cit.*, p. 10).